كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ

મય્યત કે અહકામ

મુફતી ઈમરાન ઈસ્માઈલ મેમણ

ઈદારા ફૈઝ એ અમ્મા૨

પેશે લફ્ઝ

અલ્લાહ કે રસુલ સલ્લલ્લાહુ અલયહી વસલ્લમ ને ઈસ ઉમ્મત કો ચાહે દીન હો યા દુનિયા હર મૌકે પર રહેબરી ફરમાઈ હૈ, લેકીન સુન્નતો કે મુકાબલે લોગો ને રસ્મો કો જગહ દી જો બળ્હ કર આજ કઈ ચીઝે બિદઅત તક પહુંચ ગઈ.

ઈસી બાત કી ફિક્ર કો લિયે હુએ યેહ કિતાબ શાયેઅ કર રહે હૈં કે લોગ એક અહમ મૌકે 'મય્યત' કી તકફીન વ તદફીન મેં સુન્નતો ઔર મુસ્તહબાત પર અમલ કરકે અપને મર્હુમ કે લીયે રાહત બને, ના કે વબાલ કા ઝરીયા. ઔર સહીહ તરીકે દેખકર આનેવાલી હમારી નસ્લેં ભી સહીહ યાની સુન્નત તરીકોં પર અમલ કરતી રહે.

હમ દુઆ કરતે હૈ કે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત હમારી કોતાહીયોં કો માફ ફરમાયે ઔર ઈસ કિતાબ કો કુબૂલ ફરમાયે ઔર ઈસ કિતાબ મેં જિસને જિસ તરહ ભી હિસ્સા લિયા અલ્લાહ તઆલા તમામ કો દુનિયા આખિરત મેં બહેતર સે બહેતર બદલા અતા ફરમાયે ઔર નજાત કા ઝરીયા બનાયે.

૧૩ રબીઉલ આખર ૧૪૩૯ હીજરી.
પીર, ૧/૧/૨૦૧૮

Published by :

ઈદારા ફૈઝ એ અમ્માર

હોડી બંગલા, સુરત, ગુજરાત.

idarafaizeammar@gmail.com

ફેહરીસ્તે મઝામીન

ફેહરીસ્તે મઝામીન

ફેહરીસ્તે મઝામીન

ફેહરીસ્તે મઝામીન

૦ મૌત આ જાને કી અલામત ૦

જબ સાંસ ઉખળ જાએ ઔર જલ્દી જલ્દી ચલને લગે ઔર ટાંગેં ઢીલી પળ જાએં કે ખળી ન હો સકે ઔર નાક ટેળ્હી હો જાએ ઔર કનપટ્ટિયાં બૈઠ જાએં તો સમઝો ઉસકી મૌત આ ગઈ. ઉસ વકત કલિમા ઝોર ઝોરસે પળ્હના શુરૂ કરો.

૦ જબ મૌત કી નિશાની ઝાહિર હો જાએ ૦

જબ આદમી મરને લગે તો ચિત (સીધા) લેટા દો. ઉનકે પૈર કિબ્લે કી તરફ કર દો ઔર સર ઊંચા કર દો, તાકે મુંહ કિબ્લેકી તરફ હો જાએ ઔર ઉસકે પાસ બૈઠકર ઝોર ઝોર સે કલિમા પળ્હો, તાકે તુમકો પળ્હતે સુનકર ખૂદ ભી કલિમા પળ્હને લગે. ઔર ઉસકો કલિમા પળ્હને કા હુકમ ન કરો, કયૂં કે વો વકત બળા કઠિન હૈ, ન જાને ઉસકે મુંહસે કયા નિકલ જાએ.

૦ સૂરએ યાસીન પળ્હને સે મૌત કી સખ્તી કમ હોતી હૈ ૦

મૌત કે વકત સૂરએ યાસીન પળ્હને સે મૌત કી સખ્તી કમ હો જાતી હૈ ઈસ લિએ ચાહિએ કે એક શખ્સ ઉસકે પાસ સૂર–એ યાસીન પળ્હતા રહે, હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ ફરમાતે હૈ. ‘‘તુમ અપને મરને વાલોં પર સૂરએ યાસીન પળ્હા કરો’’ (અબૂદાઉદ : ૧૮૯/૨, મુસ્નદે અહમદ : ૨૬/૫, મિશ્કાત : ૧૪૧, ઈબ્ને માજા : ૧૦૫)

૦ દિલ ઉસકા અલ્લાહ કી તરફ લગાઓ ૦

ઉસ વકત કોઈ ઐસી બાત ન કરો કે ઉસ કા દિલ દુનિયા મેં લગા રહે, કયૂં કે યે વકત દુનિયા સે જુદાઈ ઔર અલ્લાહ તઆલા કે દરબાર મેં હાઝિરી કા વકત હૈ, ઐસે કામ કરો ઔર ઐસી બાતેં કરો કે દુનિયા સે દિલ ફિર કર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ માઈલ હો જાએ કે મુરદે કી ભલાઈ ઈસી મેં હૈ. ઐસે વકત બાલ–બચ્ચોં કો

સામને લાના ઔર કોઈ જિસ્સે ઉસ કો ઝિયાદહ મુહબ્બત થી ઉસે સામને લાના ઔર ઐસી બાતેં કરના કે ઉસકા દિલ ઉન મેં લગ જાએ ઔર ઉન કી મુહબ્બત દિલ મેં સમા જાએ, બળી બુરી બાત હૈ. દુનિયા કી મુહબ્બત લેકર રૂખસત હુવા તો અલ્લાહ કી પનાહ ! બુરી મૌત મરા.

૦ આખિરી બાત કલમા હોના ચાહિયે ૦

જબ વો એક બાર કલિમા પળ્હ લે તો ચુપ હો રહો. યે કોશિશ ન કરો કે બરાબર કલિમા જારી રહે ઔર પળ્હતે પળ્હતે દમ નિકલે, કયૂંકે મતલબ તો સિર્ફ ઈતના હૈ કે સબ સે આખિરી બાત જો ઉસકે મુંહસે નિકલે, કલિમા હોના ચાહિયે. ઈસકી ઝરૂરત નહીં કે સાંસ ટૂટને તક કલિમા બરાબર જારી રહે. હાં, અગર કલિમા પળ્હ લેને કે બાદ ફિર કોઈ દુનિયા કી બાત ચીત કરે તો ફિર કલિમા પળ્હને લગો. જબ યે પળ્હ લે તો ફિર ચુપ રહો.

૦ રૂહ નિકલ ને કે બાદ કયા કરે ૦

જબ મર જાએ તો ઔર કિસી કપળે સે ઉસકા મુંહ ઈસ તરકીબ સે બાંધો કે કપળા થુળી કે નીચે સે નિકલકર ઉસકે દોનો સિરે સર પર સે લે જાઓ ઔર ગિરહ (ગાંઠ) લગા દો. તાકે મુંહ ફૈલ ન જાએ, ઔર આંખે બંદ કર દો ઉસ કે હાથ ઔર પાઉં સીધે કર દેં ઔર પૈરોં કે અંગુઠે કો મિલાકર કપડે કી પટ્ટી સે બાંધ દિયા જાએ ઔર સબ આઝા (અંગ) દુરૂસ્ત કરો ફિર મય્યત કો ચાદર ઔઢા કર ચાર પાઈ પર લિટા દી જાએ. ઔર નેહલાને ઔર કફનાને મેં જહાં તક હો સકે જલ્દી કરો.

૦ મય્યત કે પાસ લોબાન જલાએ ૦

મરને કે બાદ મય્યત કે કરીબ કોઈ ખુશ્બુદાર ચીઝ જલાદી જાએ મિષાલ કે તૌર પર લોબાન, અગરબત્તી વગેરેહ.

૦ બુલંદ આવાઝ સે રોને કી મુમાનઅત ૦

નબીએ કરીમ સલ્લલાહુ અલયહિ વસલ્લમ ને ફરમાયા, ‘‘વહ શખ્સ હમ મેં સે નહિં હૈ જો (મય્યત પર રોતે હુએ) ગાલોં પર થપ્પળ મારતા હૈ ગરેબાન ફાળતા હૈ. દૂસરી હદીષ મેં આપ સલ્લલાહુ અલયહિ વસલ્લમ ને ફરમાયા કે ‘‘ઉસ મય્યત કો કબ્ર મેં અઝાબ હોતા હૈ જિસ પર નૌહા (ઝોર સે રોના) કિયા જાતા હૈ. (બુખારી)

૦ ગુસલ દેને સે પેહલે નાપાક શખ્સ વહાં ન આએ ૦

જબ તક મય્યત કો ગુસલ ન દે દિયા જાએ ઉસ વકત તક ઉસ કે પાસ કોઈ જુનુબી મર્દ (જીસે ગુસલ કરના જરૂરી હો) ઔર હૈઝ, નિફાસ વાલી ઔરતે ન આએ.

૦ ગુસલ દેને સે પેહલે કુરઆન ન પળ્હે ૦

મર જાને કે બાદ જબ તક ઉસકો ગુસલ ન દિયા જાએ, ઉસ કે પાસ કુર્આન મજીદ પળ્હના દુરૂસ્ત નહીં.

૦ મય્યત કો ગુસ્લ કૌન દે ૦

મય્યત કો ઉસકે નઝદીકી રીશ્તેદારા ઔર દીનદાર (ઝરૂરી મસાઉલ સે વાકીફ) લેગોં કો ગુસ્લ દેના ચાહિયે. (મય્યત કે શરઈ અહકામ, સફા ૨૭)

૦ ગુસ્લ કો વારીષ કે ઈન્તિઝાર મેં લેટ કરના ૦

જબ કિસી કા ઈન્તેકાલ હો જાયે તો ઉસકે ગુસ્લ દેને મેં વારીષો કે ઈન્તિઝાર મેં દેર ના કી જાયે, યાની ગુસ્લ દેને મેં જલ્દી કરના ચાહિયે. (શામી : ૬૬૩/૧)

૦ ગુસ્લ કૌન નહિં દે સકતા ૦

જીસ શખ્સ પર ગુસ્લ વાજીબ હૈ વહ ઔર હૈઝ, નિફાસવાલી ઔરત મય્યત કો ગુસ્લ ન દે, ઈનકે લીયે ગુસ્લ દેના મકરૂહ હૈ. (ફતાવા શામી : ૨૦૨/૨)

૦ ગુસ્લ કબ દિયા જાયે ૦

મરને કે બાદ ફૌરન ગુસલ ઔર કફન દેના ચાહિયે, બાઝ લોગ જનાઝા લે જાને મેં તાખીર (લેટ) કી વજહ સે ગુસ્લ કો ભી દેર સે દેતે હૈ, યહ ગલત હૈ. (શામી ૧૯૫/૨)

૦ મય્યત કે મૂંહ મે બનાવટી દાંત હો તો ૦

મય્યત કે મૂંહ બનાવટી દાંત અગર સહૂલત સે નિકાલે જા સકે તો નિકાલ લીયે જાયે,ઔર અગર નિકાલના મુશ્કિલ હો તો મૂંહ મેં હી રહેને દિયા જાએ. (અહસનુલ ફતાવા : ૨૪૧/૪)

૦ મય્યત કો ગુસ્લ દેતે વકત પૈર કિધર હો ૦

મય્યત કો તખ્તા પર રખને ઔર ગુસ્લ દેને મેં જૈસે સહુલત હો વૈસે લેટાયે, ઈસકા કોઈ ખાસ તરીકા નહિં.

૦ ગુસ્લ દેતે વકત કયા પઢે ૦

ગુસ્લ દેતે વકત ‘‘ગુફરા ન–ક યા રહમાન’’ [તરજમાઃ અય રહમાન મૈં તેરી બખ્શિશ કા તલબ કરનેવાલા હૂં] પઢતે રહે. (મય્યત કે શરઈ અહકામ, સફા ૨૯)

O મય્યત કો સુરમા લગાના ઔર બાલ, નાખુન કાટના O

બાઝ લોગ મય્યત કી આંખો મેં સુરમા ઔર કાજલ લગાતે હૈ, સર ઔર દાળ્હી કે બાલો મેં કંઘી ભી કરતે હૈ, બાઝ લોગ નાખુન ઔર બાલ કતર દેતે હૈ, યેહ સબ નાજાઈઝ હૈ. (ફતાવા દારૂલ ઉલુમ ૨૪૮/૫)
મય્યત કે ન નાખુન કાટે, ન બાલ કાટે ઔર ન બાલો મેં કંઘી કરે. (દુર્રે મુખ્તાર : ૧૯૮/૨, હિદાયા : ૧૭૯/૧)

O મય્યત કો કફન પહેનાને કે બાદ નાપાકી નિકલ આયે તો O

મય્યત કો ગુસ્લ–કફન દેને કે બાદ કોઈ નાપાકી નિકલ આયે તો દોબારા ગુસ્લ કી ઝરૂરત નહિં, અલબત્તા કફન દેને સે પહેલે નાપાકી નિકલી તો ઉસકો ધોના ઝરૂરી હૈ, ઔર કફન દેને કે બાદ નિકલી તો ધોના ઝરૂરી નહિં, ચાહે મય્યત કે બદન પર હો યા કફન પર ધોએ બગૈર નમાઝ સહીહ હોગી. યહ હુકમ ખુદ મય્યત સે નિકલનેવાલી નાપાકી કા હૈ, બાહર સે કોઈ નાપાકી લગ જાએ તો ઉસકા ધોના ઝરૂરી હૈ, બગૈર ધોએ નમાઝ ન હોગી. (શામી : ૮૧૨/૧, અહસનુલ ફતાવા : ૧૯૭/૪)

O કફન પહેનાને કે બાદ મય્યત કો કિસ તરહ લેટાયે O

કફન પહેનાતે વકત ઔર પહેનાને કે બાદ ઉત્તર–દક્ષિણ લેટાયા જાયે, અગર યેહ મુશ્કિલ હો તો પૂર્વ–પશ્ચિમ લેટાયા જાયે, કિબ્લા કી તરફ પૈર ફેલા કર લેટાના મુનાસિબ નહિં. (ફતાવા રહિમીયા ૧૧૦/૫)

O ગુસ્લ દેનેવાલે કે લીએ ગુસ્લ O

મય્યત કો ગુસ્લ દેનેવાલે કે લીયે બાદ મેં ગુસ્લ કરના મુસ્તહબ હૈ. (અબુ દાઉદ ૯૪/૨, શામી ૨૦૨/૨)

મય્યત કો ગુસ્લ દેને કે બાદ ગુસ્લ કરના મુસ્તહબ હૈ ફર્ઝ યા વાજીબ નહિં, લિહાઝા અગર ગુસ્લ દેને કે બાદ બદન પર નાપાકી નહિં હૈ તો ઐસી હાલત મેં ગુસ્લ કિયે બગૈર નમાઝે જનાઝા પળ્હ સકતા હૈ. (ખયરુલ ફતાવા ૧૫૦/૩)

૦ નમાઝે જનાઝા કી વસિય્યત ૦

મૌત સે પહેલે અગર કોઈ યેહ વસિય્યત કરે કે મેરી નમાઝે જનાઝા ફુલાં શખ્સ પળ્હાએ તો ઉસકી વસિય્યત બાતિલ હૈ, ઉસ પર અમલ કરના ઝરૂરી નહિં. (આલમગીરી ૧૬૩/૧)

૦ નમાઝે જનાઝા કા હક ૦

નમાઝે જનાઝા કી ઈમામત કા હક મૌજુદા હાલાત મેં પહેલે મોહલ્લે કી મસ્જીદ કે ઈમામ કા હૈ, ફિર મય્યત કે વલિયોં મેં સે કોઈ પળ્હાએ યા ફિર મય્યત કે વલી જીસે પળ્હાને કો કહે. (મય્યત કે શરઈ અહકામ, સફા ૪૩)

૦ અપની મુર્દા બીવી કા કફન—દફન ૦

હનફીયા કે નઝદીક શૌહર કે લિએ બીવી કી મય્યત કો ગુસલ દેના જાઈઝ નહિ હૈ, લેકિન કબ્રમેં ઉસકી મય્યત કો ઉતાર સકતા હે, મૌત કે બાદ બીવી કા ચેહરા દેખના જાઈઝ હે. જો લોગોં મેં મશ્હૂર હે કે ચહેરા દેખ નહિ સકતા ગલત હૈ. હાં બિલા કપડે કે જિસ્મ કો હાથ નહીં લગા સકતા કયૂંકે મરને કે બાદ બીવી શૌહર કે લિએ ગૈર મહરમ હો જાતી હૈ. (શામી : ૯૦/૩, ફતાવા અશરફિયા : ૨૬૬/૨)

૦ જનાઝા લે જાને મેં તાખિર (લેટ) કરના ૦

ગુસલ, કફન સે ફારિગ હોને કે બાદ મુર્દે કો લે જાને મેં જલ્દી કરની ચાહિએ દૂર—દરાઝ કે લોગોં કે આને કે ઈન્તિઝાર કી વજહ સે જનાઝા લે જાને મેં તાખીર (લેટ)

કરના મકરૂહ હૈ. રિશ્તેદારો કે મુકાબલે મેં હુઝૂર સલ્લલાહુ અલયહિ વસલ્લમ કે ઈરશાદ જનાઝહ તૈયાર હો જાએ તો તાખિર ન કરો કી એહમિયત ઝયાદા હૈ.

O મજમા બળ્હાને કે લીયે તાખીર કરના O

બેહતર ઔર અચ્છા તો યહી હૈ કે જિતના હો સકે દફન કરને મેં જલ્દી કરના ચાહિએ ઈસી મેં મય્યત કા એહતરામ હૈ. રિશ્તેદાર ઔર દોસ્તોં કે ઈન્તિઝાર મેં તાખિર કરના મુનાસિબ નહિ. ફુકહાને યહાં તક લિખા હૈ કે ‘‘ઈસ મકસદ સે નમાઝે જનાઝા મેં તાખીર (લેટ) કરના કે જુમ્આ કે બાદ નમાઝે જનાઝહ પળ્હને કી સૂરત મેં લોગ ઝયાદા હોંગે યહ મકરૂહ હૈ. (શામી : ૮/૩૩, અઝ–ફતાવા રહીમિયહ : ૩૪૮/૭)

O ખુદખુશી કરનેવાલી કી નમાઝ O

ખુદખુશી કરને સે આદમી કાફિર નહિ હોતા બલ્કે વોહ મુસલમાન હી હય લિહાઝા ઉસ કી નમાઝે જનાઝહ પળ્હના ઝરૂરી હય (મહમુદુલ ફતાવા ૧/૫૬૧, અગલાતુલ અવામ)

O નમાઝે જનાઝહ કે વકત કે બારેમેં O

નમાઝે જનાઝહ કા કોઈ વકત મુતઅય્યન (તય) નહિ. હર વકત પળ્હી જા સકતી હૈ. (શામી)

અલબત્તા તુલૂએ આફતાબ ગુરૂબે આફતાબ ઔર ઝવાલ કે વકત પળ્હના મકરૂહ હૈ યહ ભી ઉસ વકત જબ કે જનાઝહ પેહલે સે લાકર રખ્ખા હો ઔર તુલૂઅ યા ગુરૂબ યા ઝવાલ હો જાએ અગર જનાઝહ આયા હી ખાસ ઈન વકતોં મેં તો ઐસી સૂરત મેં ઈન વકતોં મેં ભી નમાઝે જનાઝહ મકરૂહ નહિ રહતી. (શામી ૩૭૩/૧)

० જનાઝા લે જાને કા મસ્નુન તરીકા ०

અગર મય્યત દૂધ પીતે બચ્ચે યા ઉસસે કુછ બડા હો તો લોગો કો ચાહિયે કે દસ્ત બ દસ્ત લે જાએ, યાની એક આદમી ઉસકો અપને દોનો હાથો પર ઉઠાએ, ફિર ઉસે દુસરા આદમી લે લે, ઈસી તરહ બદલતે હુએ લે જાએ. (બહિશ્તી ગૌહર)

ઔર અગર મય્યત બડી (મર્દ યા ઔરત) હો તો કિસી ચારપાઈ (યા ગહવારે) વગૈરહ પર લેટાકર લે જાએ. સર આગે રખે, ઔર ઉસકે ચારો પાયો કો એક એક આદમી ઉઠાએ. મય્યત કી ચારપાઈ હાથો સે ઉઠાકર કંધો પર રખના ચાહિએ. હાથો સે ઉઠાએ બગૈર માલ વ અસબાબ કી તરહ ગરદન યા સર પર લાદના મકરૂહ હૈ, પીઠ પર લાદના ભી મકરૂહ હૈ. ઈસી તરહ ઉઝર બગૈર કિસી જાનવર યા ગાડી વગૈરહ પર રખકર લે જાના ભી મકરૂહ હૈ, ઔર ઉઝર હો તો બિના કરાહત જાઈઝ હૈ, મસલન કબ્રસ્તાન બહોત દૂર હો. (બહિશ્તી ગૌહર માઅ હાશિયા)

જનાઝે કો દો પટીયો (લકડીયો) કે દરમ્યાન ઈસ તરહ ઉઠાના ભી મકરૂહ હૈ કે દો આદમીયો ને ઉઠા રખા હો, એક ને આગે સે દુસરે ને પીછે સે, જૈસે ભારી સામાન ખીંચા જાતા હૈ. હાં.! મજબૂરી મેં મુઝાઈકા નહિં, મસલન રાસ્તા ઈતના તંગ હો કે ચાર આદમી ઉઠાકર ના ગુઝર સકે. (આલમગીરી)

જનાઝા કો ઉઠાને કા મુસ્તહબ તરીકા યેહ હૈ કે પહેલે મય્યત કા દાહિની તરફ કા અગલા પાયા અપને દાહિને કંધે પર રખકર કમ સે કમ દસ કદમ ચલે, ઉસકે બાદ ઉસી તરફ કા પીછલા પાયા અપને દાહિને કંધે પર રખકર કમ સે કમ દસ કદમ ચલે.

ઈસકે બાદ મય્યત કે બાંઈ તરફ કા અગલા પાયા અપને બાંયે કંધે પર રખકર, ફિર પીછલા પાયા અપને કંધે પર રખકર કમ સે કમ દસ—દસ કદમ ચલે, ઈસ તરહ ચારો પાયો કો મીલાકર ચાલીસ કદમ હો જાએ. હદીષ શરીફ મેં જનાઝા કો કમ સે

કમ ચાલીસ કદમ તક કાંધા દેને કી બડી ફઝીલત હૈ. (બહિશ્તી ગૌહર, દુર્રે મુખ્તાર, શામી, અહકામે મય્યતઃ સફા ૫૭)

<u>૦ જનાઝહ કે પીછે ચલના અફઝલ હૈ ૦</u>

આપ સલ્લલાહુ અલયહિ વસલ્લમ ને ફરમાયા, જનાઝહ કે પીછે ચલના ચાહિએ આગે નહિં. (ઈબ્નેમાજા ૧૨૦/૧)
જનાઝહ કે ઈતની આગે ચલના કે સબ સે અલગ હો જાએ ઔર દેખનેવાલે કો ઐસા મહસુસ હો કે આદમી જનાઝહ કે સાથ નહિ ચલતા બલ્કે અકેલા ચલતા હૈ તો મકરૂહે તહરીમી હૈ. (મહમુદુલ ફતાવા ગુજરાતી ૧૮૧ બ–હવાલા શામી)

<u>૦ જનાઝહ કે સાથ બુલંદ અવાઝ સે ઝિક્ર કરના મના હૈ ૦</u>

બહુત સે લોગ મય્યત કો કાંધા દેતે વકત બુલંદ આવાઝ સે કલમ–એ શહાદત પળ્હતે હૈં. બાકી લોગ ભી સૂન કર કલમ એ શહાદત પળ્હના શરૂ કર દેતે હૈં. યહ તરીકા શરીઅત કે ખિલાફ હોને કી વજહ સે ગલત હૈ. ફુકહાએ કિરામને લિખા હૈ કે જનાઝહ કે સાથ જાનેવાલોં કો ઝિક્ર યા દુઆ ઊંચી આવાઝ સે પળ્હના મકરૂહે તહરીમી ઔર બિદઅત હૈ. લિહાઝા ઈસ મૌકા પર લોગોં કો ખામોશી ઈખ્તિયાર કરની ચાહિએ. (શામી ૨૩૩/૨ બહરૂરાઈક ૧૯૨/૨)
અલબત્તા મન મેં પળ્હના મના નહિ, બગૈર કરાહત કે જાઈઝ હૈ. (ફતાવા કાઝીખાં)

<u>૦ જનાઝહ કો તેઝ કદમ લે જાના ૦</u>

આમ તૌર પર દેખને મેં આતા હૈ કે અગર જનાઝહ કો તેઝ કદમ લે જાયા જાતા હૈ તો કુછ લોગ ઉસસે મના કરતે હૈં ઔર આહિસ્તા આહિસ્તા લે જાને પર ઈસરાર કરતે હૈં યહ બાત ગલત હૈં. બલ્કે તેઝ કદમ લે જાના ચાહિયે.

૦ જનાઝહ કે લિએ ખળા હોના જાઈઝ નહિં ૦

જનાઝહ દેખર મય્યત કી તાઝીમ કે લિએ ખડા હોના જાઈઝ નહિ.

૦ નમાઝે જનાઝહ કિસ વકત મકરૂહ હૈ ૦

જિન વકતોં મેં નમાઝે જનાઝહ પળ્હના મના હૈ વહ તીન હૈ : (૧) તુલૂએ આફતાબ કે વકત (૨) ગુરૂબે આફતાબ કે વકત (૩) ઝવાલ કે વકત લેકિન જબ કે જનાઝહ પેહલે સે તૈયાર હો અગર ઉન વકતોં મેં આએ તો મના નહિ. (બદાએ : ૫૬૭/૨, શામી : ૨૫૦/૧, મહમૂદિયહ : ૩૬૮/૨)

૦ ગૈર મુસ્લિમ કા મુસલમાન કે જનાઝે મે શિર્કત કરના ૦

અગર કોઈ ગૈર મુસ્લિમ મય્યત કો હાથ લગાએ (ચેહરા દેખે) યા ઈસ્તિગફાર કરે યા અપને તોર પર નમાઝે જનાઝહ પળ્હે ઉસસે ન કિસી કો કુછ નુકસાન ન કુછ નફા અગર કુદરત હો તો મના કરદે, કયૂંકે યે મૌકા અલ્લાહ કી રહમત કા નાઝિલ હોને કા હૈ. મના કરને પર કુદરત ન હો તો ખામોશ રહે. (ફતાવા દારૂલ ઉલુમ ૫/૩૦૨)

૦ ગૈર મુસ્લિમ કે જનાઝે મેં શિર્કત કરના ૦

અગર કોઈ ગૈરમુસ્લિમ બિમાર હો ગયા યા ઉસકે યહાં કિસી કા ઈન્તેકાલ હો ગયા તો ઉસ કી ઈયાદત ઔર તઅઝિયત કરના (દિલાસા દેના–હિમ્મત દેના) તો જાઈઝ હે. મગર ઉનકી મય્યત કે સાથ ચલના ઔર ઉન કે દુસરે મઝહબી રસ્મો કી અદાઈગી મેં શિર્કત કરના જાઈઝ નહીં. (ફતાવા રહીમિયહ ૮/૧૮૦)

૦ જમાઅત મેં દેર હો તો નમાઝે જનાઝહ કો મુઅખ્ખર ન કિયા જાએ ૦

અગર કિસી કા જનાઝહ ઐસે વકત મેં આ જાએ કે ફર્ઝ નમાઝ મેં આધા ઘન્ટા (કલાક) બાકી હો તો જનાઝહ પેહલે પઢ્હા જાએગા, બાદ મેં ફર્ઝ નમાઝ પઢ્હી જાએ. (શામી : ૨૭૫/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૨૮૩/૩)
મુસલ્લિઓ કા મજમઆ બઢ્હાને તાખિર ન કરે.

૦ નમાઝે જનાઝહ કે લિએ જગા કા પાક હોના ઝરૂરી હૈ ૦

નમાઝે જનાઝહ કે લિએ જગા કા પાક હોના ઝરૂરી હૈ, અગર નમાઝે જનાઝહ કિસી ઐસી જગહ પઢ્હી જાએ જો નાપાક હો તો લોગોં કો ચાહિએ કે પાઉ (પગ) જૂતો, ચંપલોં સે નિકાલ કર જૂતો—ચંપલો પર રખ લેં ઈસ સૂરત મેં સીર્ફ જૂતો કા પાક હોના ઝરૂરી હૈ. જૂતે—ચંપલ પાક હોંગે તો નમાઝ હો જાએગી, નાપાક હોંગે તો નમાઝ સહીહ નહિ હોગી. (ફતાવા રહીમિયહ : ૩૬૧/૧, બહરૂર્રાઈક : ૩૧૫/૨)
એહતિયાત કા તકાઝા યેહ હૈ કે જુતે—ચંપલ કે ઉપર પૈર રખ લે.

૦ જુતે પહેનકર નમાઝે જનાઝહ પઢ્હના ૦

આજકલ બાઝ લોગ જનાઝહ કી નમાઝ જુતે, ચંપલ પહેને હુએ પઢ્હતે હૈ, ઉનકે લીયે ઝરૂરી હૈ કે વોહ જીસ જગહ ખડે હો વો જગહ ઔર જુતે, ચંપલ દોનો પાક હો વરના નમાઝ નહિં હોગી.(બહિશ્તી ગૌહર)
ઔર અગર જુતા, ચંપલ પૈર સે નિકાલ દિયા જાયે ઔર ઉસ પર ખડે હો તો સિર્ફ જુતે, ચંપલ કા ઉપર કા હિસ્સા જો પૈર સે મિલા હો ઉસકા પાક હોના ઝરૂરી હૈ, અગરચે તલીયા નાપાક હો. નીઝ ઈસ સૂરત મેં વો ઝમીન ભી નાપાક હો તો હર્ઝ નહિં. લિહાઝા જુતા, ચંપલ નિકાલને કી સૂરત એહતિયાત વાલી હૈ.
(બહિશ્તી ગૌહર, ઈમદાદુલ અહકામ, અહકામે મય્યત સફા નં.૬૨)

૦ નમાઝે જનાઝહ કે ફરાઈઝ ૦

નમાઝે જનાઝહ મેં દો (૨) ચીઝેં ફર્ઝ હૈ :– (૧) ચાર તકબીરેં કેહના (૨) કિયામ યાની ખડે હોકર નમાઝ પળ્હના.

૦ નમાઝે જનાઝહ આહિસ્તા અદા કી જાએ ૦

નમાઝે જનાઝહ દુઆ ઔર ઝિક્ર હૈ ઔર ઉસ કે બારે મેં ઈખ્ફા યાની (આહિસ્તા પળ્હના) બેહતર હૈ, આવાઝ બુલંદ ન કી જાએ. તકબીરેં કેહતે બાઝ લોગોં કી આવાઝ સુનાઈ દેતી હય. અલબત્તહ દોનોં સલામ બુલંદ આવાઝ સે કહે. (તબયીનુલ–હકાઈક : ૨૪૧/૧, શામી : ૮૧૭/૧)

૦ જનાઝહ મેં જો ચૌથી તકબીર કે બાદ શરીક હોના ૦

અગર એક શખ્સ જનાઝહ મેં ઐસે વકત પહુંચા કે ઈમામ ચારોં તકબીરેં કેહ ચૂકા થા મગર અભી સલામ નહિ ફેરા થા કે યહ તકબીર કેહકર શામિલ હો ગયા તો ઈમામ અબુ યુસુફ (રહ.) કે કૌલ કે મુતાબિક યહ શખ્સ જનાઝહ મેં શરીક સમઝા જાએગા ઔર ઈસી પર ફતવા ભી હૈ. અબ યહ શખ્સ ઈમામ કે સલામ ફૈરને કે બાદ તીન (૩) તકબીરેં (જો છૂટ ગઈ હૈ) જલ્દી જલ્દી કેહ લેં. (શામી : ૮૨૧/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૨૭૩/૩)

૦ નમાઝ મેં તકબીરે રહે જાએ તો ૦

અગર કોઈ શખ્સ ઐસે વકત મેં આએ કે નમાઝે જનાઝહ ખડી હો ચુકી હો તો ઉસે ચાહિએ કે ઈમામ કી તકબીર કા ઈન્તિઝાર કરે, જબ ઈમામ તકબીર કહે તો યહ શામિલ હો જાએ ઔર બાકી તકબીરે ઈમામ કે સલામ ફેરને કે બાદ કહે. (શામી : ૨૧૬/૨)

O નમાઝે જનાઝા કા તરીકા O

નમાઝે જનાઝા મેં ચાર તકબીરે હોતી હૈ.
૧. પહેલી તકબીર ''અલ્લાહુ અકબર'' કહે ઔર હાથ નાફ કે નિચે બાંધ લે ઔર ષના પઢે.
૨. દુસરી તકબીર હાથ ઉઠાયે બગૈર કહે ઔર દુરૂદે ઈબ્રાહિમ પઢે.
૩. તીસરી તકબીર હાથ ઉઠાયે બગૈર કહે ઔર

● મય્યત બાલીગ મર્દ યા ઔરત કી હો તો યેહ દુઆ પઢે.

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيْرِنَا وَكَبِيْرِنَا وَذَكَرِنَا وَاُنْثَانَا

اَللّٰهُمَّ مَنْ اَحْيَيْتَهٗ مِنَّا فَاَحْيِهٖ عَلَى الْاِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهٗ مِنَّا فَتَوَفَّهٗ عَلَى الْاِيْمَانِ.

''અલ્લાહુમ્મગ ફિર લિ–હય્યિના વ મય્યિતિના, વ શાહિદિના વ ગાઈબિના, વ સગીરિના વ કબીરિના, વ ઝકરિના વ ઉન્ષાના, અલ્લાહુમ્મ મન અહ યય તહુ મિન્ના ફ–અહ–યિહી અલલ ઈસ્લામ, વ મન તવફ ફય તહુ મિન્ના ફ–તવફ–ફહૂ અલલ ઈસ્લામ''

● મય્યત નાબાલીગ લડકે કી હો તો યેહ દુઆ પઢે.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَّاجْعَلْهُ لَنَا اَجْرًا وَّذُخْرًا وَّاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَّمُشَفَّعًا

''અલ્લાહુમ્મજ અલ–હુ લના ફ–ર–તંવ વજ અલહુ લના અજ્–રંવ વ ઝુખ–રંવ વજ્ અલહુ લના શાફિઅંવ વ મુશફ ફઆ''

● મય્યત નાબાલીગ લડકી કી હો તો યેહ દુઆ પઢે.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرَطًا وَّاجْعَلْهَا لَنَا اَجْرًا وَّذُخْرًا وَّاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَّمُشَفَّعَةً

''અલ્લાહુમ્મજ અલ–હા લના ફ–ર–તંવ વજ્ અલહા લના અજ્–રંવ વ ઝુખ–રંવ વજ્ અલહા લના શાફિઅતંવ વ મુશફ ફઅહ''

૪. ચૌથી તકબીર હાથ ઉઠાયે બગૈર કહે ઔર દોનો તરફ સલામ ફેર દેં. (ફતાવા શામી ૨૧૨ સે ૨૧૫/૨)

O નમાઝે જનાઝહ કે બાદ મૂંહ દિખાને કી રસ્મ O

નમાઝે જનાઝહ કે બાદ હાઝિર લોગોં કા મૂંહ દિખાને કી જો રસ્મ હૈ વહ ગૈર ઝરૂરી ઔર મકરૂહ હૈ, શરીઅત મેં ઉસકી કોઈ અસલ નહિ કોઈ સવાબ નહીં લિહાઝા ઐસી રસ્મોં સે બચના ચાહિએ. (ફતાવા રહીમિય્યહ ૧૧૦/૫)

O કબ્રસ્તાન મેં એક આમ કોતાહી O

એક આમ કોતાહી યે હે કે કબ્રસ્તાન મેં પહોંચકર ભી લોગ દુન્યા કી બાતેં નહીં છોળતે હાંલાકે યે ઈબ્રત કી જગહ હૈ. કબર વ આખિરત કે મંઝીલોં ઔર ઉનકી હોલનાકીયોં, ઓર અપને અંજામ કી ફિક્ર કરને કી જગહ હે.

દુસરી કોતાહી :–
કબ્રસ્તાન મેં દાખિલ હોને કે વકત એહલે કબ્રસ્તાન કો સલામ કરને કે જો કલિમાત મન્કુલ હે. અકષર લોગ ઉસસે ગાફીલ રેહતે હે ઔર વોહ દુઆ નહીં પળ્હતે.

O તદફીન કી કારવાઈ કા સબ કો દેખના O

બાઝ લોગ કબ્રસ્તાન પહોંચકર મય્યત કે ઈર્દ ગિર્દ જમકર બૈઠ જાતે હૈં. યા ભીડ લગાકર ખડે હો જાતે હય. મકસદ મય્યત કી તદફીન કે તરીકે કો દેખના હોતા હે. લેકિન ઉન કે ઈસ જમા હોને સે એહલે મય્યત ઓર કબ્રબનાનેવાલે કો બહુત તકલીફ હોતી હે. ભીડ કી વજહ સે આપસ મે ભી એક દૂસરે કો તકલીફ હોતી હે. ફિર અકસર લોગ આજુબાજુ કી દુસરી કબ્રો કો ભી અપને પેરૌ સે બુરી તરાહ રોંદતે હૈ. યાદ રખિએ દફન કી કારવાઈ કા દેખના કોઈ ફર્ઝ વાજીબ નહીં. લેકિન દુસરો કો અપને ઈસ તર્ઝે અમલ સે તકલીફ પહોંચાના હરામ હે. ઓર કબ્રો કો રોંદના ભી જાઈઝ નહીં. લિહાઝા ઈન ગુનાહોં સે બચના ચાહિએ, કબ્રકે પાસ સિર્ફ કામ કરનેવાલો કો રહેના ચાહિએ, તાકે સહુલત સે વોહ અપના કામ કર સકે, ઓર જબ મિટ્ટી દેને કા વકત આએ તો સબકો બિલા ધકકા–મુકકી કિએ સિર્ફ તીન મરતબા મિટ્ટી દેકર પીછે હટકર દુસરોં કો મૌકા દેના ચાહિએ. (મસાઈલે મય્યત સફા ૨૧૯ સે માખૂઝ)

೦ ઔરત કી મય્યત કો કોન કબ્રમેં ઉતારે ೦

અગર મય્યત ઔરત કી હો તો ઉસે કબ્રમેં ઉસ ઔરત કે મહરમ હી ઉતારે ઔર અગર મહરમ (બાપ, ભાઈ વગૈરહ) મૌજૂદ ન હો તો ઉનકા શૌહર વગૈરહ ભી ઉતાર સકતા હૈ. લેકીન મય્યત કે જિસ્મ કો કપડે કે બગૈર હાથ ન લગાએ ઔર આમ તૌર ઉસ પર કફન હોતા હી હૈ. (આલમગીરી : ૮૫/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૨૧૨/૩)

೦ કબ્રમેં મય્યત કા મૂંહ દિખલાના ೦

કબ્રકે અંદર યા કબ્રકે બાહર કબ્રસ્તાન મેં મુર્દે કા ચહેરા દિખલાને કા જો રિવાજ હૈ ઉસકી શરીઅત મેં કોઈ અસલ નહિ, બાઝ જગા કબ્રમેં રખને કે બાદ કફન ખોલકર ચેહરા દિખલાયા જાતા હૈ બે અસલ હૈ. શરીઅત મેં ઉસકી કોઈ તાકીદ નહિ, કફન કા બંધન લગા દેને કે બાદ ચેહરા ખોલના મુનાસિબ નહિ, કભી કભી બરઝખ કે આસાર શુરૂ હો જાતે હૈ. જિન કા છુપાના મકસૂદ હૈ.

೦ કુલ કી મિટ્ટી દેના ೦

બાઝ જગહ રિવાજ હે કે મય્યત કે સિરહાને કુલ કી મિટ્ટી રખને કે લિએ એૈલાન કર કે તગારા ઘુમાયા જાતા હે કે ઈસમેં કુલ કી મિટ્ટી યાની સુરએ ઈખ્લાસ પઢકર મિટ્ટી ડાલ દો ઈસ કા શરીઅત મેં સુબુત નહીં.

೦ મય્યત કો કબ્રમેં કરવટ દેના ೦

સુન્નત તરીકા યેહ હૈ કે મય્યત કો કબ્રમેં દાહની (સીધી) કરવટ પર કિબ્લા કી તરફ (ચેહરા હો) લિટાયા જાએ ઔર ઉસ મય્યત કી પીઠ કી તરફ મિટ્ટી યા ઢેલે સે તકિયા લગા દે. સીધા લીટા કર સિર્ફ મૂંહ કિબ્લા તરફ કરને કા જો આમ રિવાજ હૈ વહ સુન્નત કે ખિલાફ હૈ.

૦ દફન કે બાદ ઝમઝમ, કેવડા છિડકના, અગરબત્તી જલાના ૦

મય્યત કે દફન કરતે વકત કબ્રકે અંદર કેવડા છિરકના, ઈસી તરહ અગરબત્તી કબ્રપર યા કબ્ર સે જુદા સુલગાના નાજાઈઝ ઔર બિદઅત હૈ. શરીઅત મેં ઉસકા કોઈ સુબુત નહિં. (અહસનુલ ફતાવા : ૩૭૧/૧)

૦ પૈરો કે દરમ્યાન સે મિટ્ટી ખીંચના ૦

દો પૈરો કે દરમ્યાન સે મિટ્ટી ખીંચને મેં સહુલત હો તો યેહ તરીકા ભી અપનાયા જા સકતા હૈ, બિલા શરઈ વજહ ઈસકો બુરા સમઝના સહીહ નહિં. બાઝ લોગો કા ઐસા કરને સે ટોકના ભી સહીહ નહિં.

૦ કબ્ર ઝમીન સે એક બાલિશ્ત ઉંચી હોની ચાહિએ ૦

કબ્રઝમીન સે એક બાલિશ્ત (યાની વેંત) ઉંચી હોની ચાહિએ. યા ઉસસે કુછ ઝયાદા ઉંચીવાલી હોની ચાહિએ. બહુત ઝયાદા બુલંદ કરના જિસમેં કબ્રકી મિટ્ટી કે અલાવા ભી મિટ્ટી ડાલી જાએ મકરૂહે તહરીમી હૈ. (મસાઈલે મય્યત સફા ૨૩૫ બહવાલા ઈલ્મુલફિકહ ૨/૨૦૧)

૦ કબ્ર પર કિતની શાખેં લગાયે ૦

કબ્ર પર શાખ/ઝાડ કી ડાલીયાં ગાળને કો લાઝીમ ના સમઝા જાયે, કભી શાખ કો ગાળ દિયા જાયે તો કોઈ મુઝાઈકા નહિં હૈ, ઔર અગર કિસી કબ્ર પર શાખ ના ગાળી જાયે તો ઈસ પર એતરાઝ કા ભી હક નહિં હૈ. (ફતાવા કાસમીયા, જીલ્દ ૧૦ સફા ૧૪૩)

૦ કબ્ર મેં બેર કી શાખ રખના ૦

બેર કી શાખ/ડાલી કબ્રો મેં રખના રાફઝીઓ કા શિઆર હૈ, કુરઆન વ હદિષ ઔર ફુકહા સે ઈસકા સુબૂત નહિં હૈ, ઈસકા છોડ દેના ઝરૂરી હૈ. (ફતાવા રશીદિયા કદીમઃ ૨૭૮)

૦ કબ્ર પર દરખ્ત લગાના ૦

ઈસકો ઉલમા બહેતર નહિં સમઝતે હૈ, ઔર જીસ હદીષ શરીફ મેં હુઝુર સલ્લલ્લાહુ અલયહી વસલ્લમ કા શાખ/ઝાડ કી ડાલી ગાળના સાબીત હૈ વો હુઝુર સલ્લલ્લાહુ અલયહી વસલ્લમ કે હાથ કી બરકત ઔર હુઝુર સલ્લલ્લાહુ અલયહી વસલ્લમ કે સાથ ખાસ હૈ, ઈસલીયે ઈસસે ઈસ્તેદલાલ દુરૂસ્ત નહિં હૈ. (અહસનુલ ફતાવાઃ૩૭૪)

૦ દફન કે બાદ હાથ ઉઠાકર દુઆ કરના ૦

સવાબ પહોંચાને કે લિએ કબ્રપર હાથ ઉઠાના ઝરૂરી નહીં બગૈર હાથ ઉઠાએ ભી સવાબ પહોંચ જાતા હે નીઝ ઉસ સે દેખનેવાલે કો શુબહ/શક હોતા હે કે શાયદ સાહિબે કબ્રસે કુછ માંગ રહા હે. ઈસ લિએ બેહતર યે હે કે હાથ ઉઠાયા ન જાએ અગર ઉઠાના હી હો તો કિબલા રૂખ હોકર ઉઠાએ જાએ. તાકે વોહ શુબહ ન હો.

૦ કબ્ર પર ઠેહરના ૦

દફન કે બાદ કરીબી રિશ્તેદારોં કો દફન કે બાદ કબ્રપર ઈતની દેર ઠેહરના બેહતર હે જિતની દેર મેં ઉંટ ઝબહ હોકર તકસીમ હો જાએ. અરબ હઝરાત અસર બાદ ભી બહોત જલ્દ ઈસ કામ સે ફારીગ હો જાતે હૈ. ઠહેરને સે મૈય્યત કો ઉન્સિય્યત, સુકૂન ઔર લગાવ હાસિલ હોતા હૈ ઔર મુન્કર નકીર કે સવાલોં કે જવાબ મેં આસાની હોતી હય. (મુસ્લિમ શરીફ સે માખૂઝ)

૦ ફાતિહા ખ્વાની ઔર તાઝિયત કે લિએ એલાન કરના ૦

કુર્આન ખ્વાની, ઈસાલે સવાબ ઔર તાઝિયત કે લિએ એલાન કરવા કર લોગોં કો જમા કરને કા ઈન્તિઝામ કરના યહ સુન્નત કે ખિલાફ હોને કી વજહ સે મકરૂહ હૈ. મય્યત કે લિએ નમાઝે જનાઝહ કે અલાવહ દૂસરે કિસી ભી મૌકા પર એલાન કરવા કર ઔર દાવત દેકર લોગોં કો જમા કરને કી શરીઅતને ઈજાઝત નહિં દી હૈ. (ફતાવા રહીમિય્યહ ૧૯૧/૮)

૦ મય્યત કે ઘરવાલોં કો ખાના ખિલાના ૦

કિસી કે યહાં મય્યત હો જાએ તો ઉન કે કરીબી રિશ્તેદારોં ઔર પડોશિયોં કે લિએ મુસ્તહબ હૈ કે, ઉસ દિન ઉનકે લિએ ખાને કા ઈન્તિઝામ કરેં ઔર ખૂદ સાથ બૈઠ કર ઈસરાર કર કે ઉનકો ખિલાએં, ગમ ઔર કફન—દફન મેં મશગુલ હોને કી વજહ સે ખાના પકાને વગૈરહ કા ઉનકો મૌકા નહિં મિલતા, હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ઈસકા હુકમ ભી ફરમાયા હૈ. જો લોગ મય્યત કે કફન—દફન મેં લગે હો ઉન કો ભી ખિલાના જાઈઝ હૈ. (મદારિજુન્નુબુવ્વત : ૭૧૦/૧ ઈબ્ને માજા : ૧૧૬, મિશ્કાત : ૧૫૧)

૦ મય્યત કા ખાના કોન ખા સકતા હે ૦

જો લોગ મય્યત કે કફન—દફન ઓર ઉસ કી તૈયારી મેં મશ્ગૂલ હો ઉનકો ખાના ખિલાના જાઈઝ હે. (મસાઈલે મય્યત સફા ૨૮૦)

૦ ખાના કૌન ન ખાએ ૦

એહલે મય્યત કે ઘર ઝિયાફત—દઅવત ખાને કી જો રસ્મ પળ ગઈ હે કે ઉસકો યકીનન છોળના વાજીબ હે. સિર્ફ એહલે મય્યત કે વોહ રિશ્તેદાર જો દૂર દૂર સે આએ હોં ઓર ઉનકી ઉસ રોઝ વાપસી ન હો સકે યા એહલે મય્યત કી તસલ્લી કે

લિએ. ઉનકા ઠેરના ઝરૂરી હો તો વોહ મય્યત કે ઘર ખાના ખા લે તો ઠીક બાકી તમામ તસલ્લી દેનેવાલે, મોહલ્લેવાલો કો અપને અપને ઘરોં કો વાપસ જાના ચાહિએ ન મય્યત કે ઘર કયામ કરે ન ઝિયાફત ખાએ. (મસાઈલે મય્યત સફા ૨૮૦–૨૮૧, બહવાલા કિફાયતુલ મુફતી ૪/૧૦૯–૩૩)

૦ મય્યત કે ઘરવાલોં કી તરફ સે ખાને કા હુકમ ૦

વહ ખાના જો મય્યત કે ઘરવાલોં કી તરફ સે તૈયાર કર કે લોગોં કી દાવત કરતે હૈ ઔર શાદી કી તરહ ઈસ મૌકે પર ભી રિશ્તેદારોં, દોસ્તોં વગૈરહ કા ઈજતિમા હોતા હૈ. યહ ખાના દાવત કઈ વજહ સે નાજાઈઝ ઔર બિદઅત હૈ.
૧. યહ હકીકત મેં યેહ હિન્દુઓ કી રસ્મ હૈ બસ ઉસમેં હિન્દુઓં કી મુશાબહત (નકલ) હૈ (જો હરામ હૈ)
૨. શરીઅત મેં ગમી કે મૌકા પર દાવત સાબિત નહિ.
૩. ઈસ દાવત કો ઝરૂરી સમઝા જાતા હૈ ઔર ગૈર ઝરૂરી ચીઝ કો ઝરૂરી સમઝના નાજાઈઝ હૈ.
૪. દાવત પર જો પૈસે ખર્ચ હોતે હૈં. ઉસમેં આમ તૌર પર નાબાલિગ યતીમોં કા હિસ્સા ભી હોતા હૈ ઔર નાબાલિગ કા માલ સદકા ઔર ખૈરાત મેં દેના કિસી સૂરત મેં જાઈઝ નહિં.
૫. ઈસ દાવત સે મકસદ ઈસાલે સવાબ નહિં હોતા બલ્કે દિખલાવા કરના હોતા હૈ યા લોગોં કે તાના કે ડર સે દાવત કી જાતી હૈ જો કે શિર્કે અસગર (છોટા શિર્ક) હૈ. લિહાઝા ઉસસે બચના લાઝિમ ઔર ઝરૂરી હૈ. રિશ્તેદારોં યા પળોસીયોં કી તરફ સે મય્યત કે ઘરવાલોં કો ખિલાના જાઈઝ હય. (અહસનુલ ફતાવા : ૩૫૫/૧, ઈમ્દાદુલ અહકામ : ૧૧૫/૧)

૦ મય્યત કે ઘર ઈસાલે સવાબ કે લિએ જમા હોના ૦

બાઝ જગા કબ્રસ્તાન સે વાપસી પર ઉસી દિન યા દૂસરે દિન યા તિસરે દિન જમા હોકર કુર્આન શરીફ યા આયતે કરીમા યા કલિમ–એ તૈયિબા કા ખત્મ હોતા હૈ.

જિસ કે લિએ ઔરતેં ખાસ તૌર પર જમા હોતી હૈ. ફિર ઈજતિમાઈ ઈસાલે સવાબ ઔર દુઆ કે બાદ હાઝિરીન કો કહીં ખાના ઔર કહીં મિઠાઈ વગૈરહ તકસિમ કી જાતી હૈ. પેહલે તો ઈસ ખાસ તરીકા સે જમા હોકર ખત્મ ઔર ઈસાલે સવાબ કી રસ્મ કી શરીઅત મેં કહીં સુબૂત નહિં ઈસલિએ બિદઅત હૈ, દૂસરે કઈ વુજૂહાત ઐસે હૈ જિસકી વજહ સે યહ ઈજતિમા જાઈઝ નહિં.

૦ કુર્આન ખ્વાની કા તરીકા ૦

હઝરત મૌલાના થાનવી રહ. ફરમાતે હય. ખાસ અહબાબ (દોસ્તો, રિશ્તેદારો) સે કેહ દિયા જાએ કે અપને અપને મકામ પર તૌફીક કે મુતાબિક પળ્હકર સવાબ પહોંચા દે. ચાહે તીન બાર કુલહુવલ્લાહ હી પળ્હકર બખ્શ દેં. જિસ સે એક કુર્આન કા સવાબ મિલ જાએગા યે ઈસ સે ભી અચ્છા હૈ કે ઈજતિમાઈ સૂરત મેં ૧૦ કુર્આન ખત્મ કિએ જાએ. ઈસ મે અકસર એહલે મય્યત કો જતલાના હોતા હય અલ્લાહ કે યહાં થોડે કો નહીં દેખા જાતા ખુલૂસ ઔર નિય્યત દેખી જાતી હૈ (રહીમિય્યહ જદીદ ૭/૧૦૧, બ.ઝેવર ૨/૧૨૭, મય્યત કે શરઈ અહકામ સફા ૨૩ સે ૭૬ સે માખૂઝ મુફતી ફરીદ યુનુસ દેવલ્વી દા.બ.)

૦ રૂસૂમાત કી પાબંદી બગૈર કુરઆન ખ્વાની કરના ૦

બગૈર એલાન કે ઘરવાલે, રિશ્તેદાર ઔર દોસ્ત વગૈરહ જમા હોકર કિસી રિવાજ કી પાબંદી કે બગૈર ઈસાલે સવાબ કી નિય્યત સે કુર્આન ખ્વાની કરેં તો ઉસ કી ગુંજાઈશ હૈ. (ફતાવા રહીમિયહ : ૧૯૧/૮, અયની : ૩૦૬/૩)

૦ મય્યત કે ઘર ઔરતોં કા જમા હોના ૦

મય્યત કે ઘર ઔરતેં ભી કઈ મરતબા જમા હોતી હૈ. હાલાં કે એક મરતબા તાઝિયત કર લેને કે બાદ દૂસરી મરતબા તાઝિયત કે લિએ જાના મકરૂહ હૈ, ઝાહિરી તૌર પર ઉનકા આના તસલ્લી કે લિએ હોતા હૈ, લેકિન હોતા યહ હૈ કે

મય્યત કે ઘરવાલોં કો સબ્ર દિલાને, દિલ થામને ઔર તસલ્લી દેને કી બાત નહિ. ઉલટા ઉન કો ગમ યાદ દિલા દિલા કર રોના પિટના શુરૂ કર દેતી હૈ. યા વહાં બૈઠકર દુન્યા કી બાતેં કરતી હૈ. જૈસે કિસી શાદી મેં શરીક હો રહી હો. ઉનકે અલાવા ઔર ભી કઈ મફાસિદ હૈ જિન સે પરહેઝ ઝરૂરી હૈ ઔર ઐસે કામોં સે બચના ભી ઝરૂરી હૈ. (ઈસ્લાહુર્રુસૂમ : ૧૪૬)

૦ મય્યત કે ઘર ઔરતોં કા બારબાર જમા હોના સહીહ નહિં ૦

મય્યત ઘર ખાનદાન કી ઔરતે ભી કઈ મરતબા જમા હોતી હૈ. હાલાંકી એક મરતબા તાજીયત કર લેને કે બાદ દુસરી મરતબા તાજીયત કે લીયે જાના મકરૂહ હૈ. ઝાહીરી તૌર પર ઉનકા આના તસલ્લી કે લીયે હોતા હૈ લેકિન હોતા યેહ હૈ કે મય્યત કે ઘરવાલો કો સબ્રદિલાને દિલ થામને ઔર તસલ્લી દેને કી બાત નહિં, ઉલ્ટા ઉન્કો ગમ યાદ દિલા કર રોના શુરૂ કર દેતે હૈ યા વહાં બૈઠકર દુનિયા ભર કી બાતેં કરતે હૈ. ઉનકે અલાવા ઓર ભી ખરાબીયાં હોતી હૈ, જીસસે બચના ઝરૂરી હૈ.(ઈસ્લાહુર્રુસુમ:૧૬૩)

૦ મુર્દે કે કપડે જોડે વગૈરહ ગરીબોં કો દેના ૦

આજ કલ એક રિવાજ આમ હૈ મરને કે બાદ મુર્દે કે કપડે જોડે યા કુરઆન શરીફ વગૈરહ ચીઝેં નિકાલ કર અલ્લાહ વાસ્તે દે દેતે હૈ. યહ જાઈઝ નહિં. ઈસ લિએ કે જબ કોઈ મર જાતા હૈ તો શરીઅત સે જિતને આદમીયોં કો ઉસકી મિરાષ કા હિસ્સા પહુંચતા હૈ. વહ સબ આદમી ઉસ મુર્દે કી હર છોડી બડી ચીઝ કે માલિક હો જાતે હૈં. ફિર એક દો આદમી કી ઈજાઝત સે ઈસ તરહ દેના સહીહ નહિ. અગર સબ હિસ્સે વાલે ઈજાઝત ભી દે દેં લેકિન કોઈ ઉનમેં નાબાલિગ હો તો ઐસી ચીઝ કો દેના ભી સહીહ નહિં ઔર ઉસ (નાબાલિગ) કી ઈજાઝત કા એતિબાર નહિં. અલબત્તા અગર સબ વારિષ બાલિગ હોં ઔર સબ ખુશી સે ઈજાઝત દે દેં તો તકસીમ કિએ બગૈર ભી ખર્ચ કરના ઔર દેના સહીહ હૈ. (બેહશ્તી ઝેવર : પ૩, પ૪/૬) કાસમી.

o સૌગ કી મુદ્દત ઓર કારોબાર બંધ રખના o

કિસી કે ઈન્તિકાલ પર ઉસકે કરીબી રિશ્તેદારો કા તીન દીન તક ઘરો મેં બૈઠે રહેના ઔર કારોબાર બંધ રખના જાઈઝ હે. લેકિન ઉસકો ઝરૂરી ન સમઝા જાએ ઓર બંધ ન રખનેવાલે કો તાનો–તશ્નીઅ ન કી જાએ. (મસાઈલે મય્યત ૨૮૮, બહવાલા ફતાવા રહીમિય્યહ ૮/૧૯૦)

o ઈન્તેકાલ કે સાલ ઈદ ન મનાના o

તીન દિન સે ઝયાદા સૌગ મનાના જાઈઝ નહીં લિહાઝા ઉસ સાલ ઈદ ન મનાના, નયે કપળે ન પેહનના, તીન દિન કે બાદ ભી શાદી બિયાહ ન કરના યા ઉસ મેં શિર્કત ન કરના, સૌગ કી નિય્યત સે જાઈઝ નહીં યે હિન્દુવાના રિવાજ હે.

o તીજા, દસવાં, બીસવાં ઔર ચાલીસવાં કરના o

મય્યત કે ઈન્તિકાલ કે બાદ ઝીયારત, તીજા, દસવાં, બીસવાં ઔર ખાસ તૌર પર ચાલીસવાં કરના તીન માહી ઔર છે (૬) માહી કરને કા આમ રિવાજ હૈ ઔર ઉનકો કરના ઝરૂરી સમઝા જાતા હૈ ઔર જો ન કરે ઉસકો તરહ તરહ કે તાને દિએ જાતે હૈં યહ ભી સબ બિદઅત ઔર નાજાઈઝ હૈ. ઉસસે બચના ઝરૂરી હૈ. (બરેલ્વી કે આલા હઝરત અહમદ રઝાને ભી મના કિયા હય. (જલીઉસ સૌત સફા–૪૦૭)

o રૂહો કા દુનિયા મેં આના o

રૂહોં કા આના કિસી સહીહ હદિષ સે સાબીત નહિં, ઔર ના ઉસકા કોઈ શરઈ સબૂત હૈ. (મય્યત કે શરઈ અહકામ, સફા ૭૫)

૦ કબ્રોં કી ઝિયારત કા તરીકા ઔર ઉસ કે આદાબ—અહકામ ૦

(૧) કબ્રોં કે ઉપર ચલને ઔર ઉન પર બૈઠને સે બચે (૨) ઓર અગર કબ્રોં પર જાએ તો જૂતા—ચપ્પલ ઉતાર ડાલે (ઐસા કરના ઝરૂરી નહિં) (૩) ઔર મુર્દો પર સલામ ભેજે ઔર હાઝિર લોગોં કી તરહ ઉન સે બાત કરે ઔર કહે, અસ્સલામુ અલયકુમ દાર કવમિમ મુમિનીન. (તર્જુમા : સલામ તુમ પર અય ઘરવાલે મોમિન લોગ !) કયૂં કે નબી અલયહિસ્સલામ યહી કહા કરતે થે ઔર જબ કિસી મુર્દે કે પાસ પહુંચે તો ચાહિએ કે ઉસકે મુંહ કે સામને સે જાએ ઔર ઉસ પર ભી સલામ કરે લેકિન જબ દુઆ કરને કા ઈરાદા કરે તો ચેહરા કિબ્લા કી તરફ કર કે દુઆ કરે. (મજાલિસુલ અબરાર : ૪૧૮)

કબ્રો કી ઝિયારત કે લીએ જાએ તો મુર્દો કી તરફ મુતવજ્જેહ હો કર કહે:

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَآ اَهْلَ الْقُبُوْرِ يَغْفِرُ اللّٰهُ لَنَا وَلَكُمْ اَنْتُمْ سَلَفُنَا وَنَحْنُ بِالْاَثَرِ

“અસ્સલામુ અલયકુમ યા અહ—લલ કુબૂરિ યગ્ફિરૂલ્લાહુ લના વ લકુમ,
અન્તુમ સ—લ—ફુના વ નહ—નુ બિલ અષર”

૦ વિરાસત કા માલ કયા કયા હૈ ૦

મરનેવાલે કે ઈન્તેકાલ કે વકત અપની મિલ્કીયત મેં જો કુછ ટ્રાન્સફર હોનેવાલી ઔર ટ્રાન્સફર ના હોનેવાલી માલો જાયદાદ, નકદ રૂપીયે, ઝેવરાત, કપડે ઔર કિસી ભી તરહ કા છોટા બડા સામાન છોડતા હૈ ચાહે સુઈ ધાગા હી હો શરીઅત કે એતબાર સે વો સબ ઉસકા તરકાહ (છોડા હુઆ માલ) હૈ. ઈન્તેકાલ કે વકત ઉસકે બદન કપડે હો વો ભી ઉસમેં દાખીલ હૈ, યહાં તક કે મય્યત જબ મેં એક ઈલાયચી ભી પડી હો તો કિસી શખ્સ કો યેહ જાઈઝ નહિં કે સબ હકદારો કી ઈજાઝત કે બગૈર ઉસકો મુંહ મેં ડાલ લે, કયુંકે વો એક આદમી કા હિસ્સા નહિં. ઔર મય્યત ને કિસીકો કોઈ કર્ઝ દિયા હો ઔર મય્યત કી વફાત કે બાદ વો વસૂલ હો વો ભી તરકાહ મેં દાખીલ હૈ. (અહકામે મય્યતઃ સફા ૧૪૫)

O જિસકા બચ્ચા મર જાએ ઉસ્કે લિયે દુઆ O

જિસકા બચ્ચા મર જાએ વા ‘‘અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ અલા કુલ્લિ હાલ’’ ઔર ‘‘ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલૈહિ રાજિઊન’’ કહે.

ફાઈદા :– હદીષે કુદસી મેં આયા હૈ કે જબ કિસી (મુસલમાન) બંદે કા બચ્ચા મર જાતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ફરિશ્તોંસે કેહતે હૈં, તુમને મેરે બંદે કે બચ્ચેકી રૂહ કબ્ઝ કર લી ? ફરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં, જી હાં (પરવરદિગાર). અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈં, તુમને ઈસકે દિલકા ફૂલ તોડ લિયા ? ફરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં જી હાં. અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈં, મેરે બંદેને ઈસપર કયા કિયા ? ફરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં, ઉસને અલ્હમ્દુલિલ્લાહ કહા ઔર ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલૈહિ રાજિઊન પઢ્હા. તો ઈસપર અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈં, (જાઓ) મેરે ઈસ બંદેકે લિએ જન્નતમેં એક મહલ બના દો ઔર ઉસકા નામ બૈતુલ હમ્દ (કસ્રે હમ્દ) રખ દો.

O તા’ઝિયત કરનેવાલોંકે લિયે દુઆ O

જબ તાઝિયતકે લિએ જાએ તો અહલે ખાનાકો સલામ કરે ઔર કહે.

اِنَّ لِلّٰهِ مَآ اَخَذَ وَلِلّٰهِ مَآ اَعْطٰی وَ كُلٌّ عِنْدَهٗ بِاَجَلٍ مُّسَمًّى فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ

ઈન્ન લિલ્લાહિ મા અખઝ વ લિલ્લાહિ મા અઅ્તા વ કુલ્લુન્ ઈન્દહૂ બિઅજલિમ્ મુસમ્મન્ ફલ્તસ્બિર્ વલ્તહ્તસિબ.

તર્જુમા :– બેશક અલ્લાહહીકા થા જો ઉસને લે લિયા ઔર અલ્લાહહીકા થા જો ઉસને અતા કિયા થા, ઔર અલ્લાહ તઆલાકે યહાં હર એકકી અજલ મુદ્દત મુકર્રર મુઅય્યન (તય) હૈ. પસ તુમ સબ્ર કરો ઔર સવાબ હાસિલ કરો.

O માં–બાપ કી તરફ સે હજ કા સવાબ O

જો શખ્સ અપને માં–બાપ કી તરફ સે હજ અદા કરે ઉસે ૧૦ હજ કે બરાબર સવાબ મિલતા હૈ. (દારે કુતુની)

૦ ઈસાલે સવાબ ઔર સદકાએ જારીયા કા ફાયદા ૦

હઝરત અનસ રદીઅલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કે, મૈંને સૂના રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહી વસલ્લમ ફરમાતે થે, જીસ ઘર મેં કોઈ મર જાતા હૈ ઔર ઘરવાલે ઉસકી તરફ સે કોઈ નેકી કા કામ યા સદકા કરતે હૈ તો હઝરત જિબ્રઈલ અલયહિસ્સલ્લામ નૂર કે થાલ મેં રખકર ઉસકી કબ્ર પર લે જાતે હૈ ઔર ખડે હો કર કહેતે હૈ અય કબ્રવાલે.! યહ તોહફા તુમ્હારે ઘરવાલો ને તુમકો ભેજા હૈ, ઉસકો કુબુલ કરો. બસ મુર્દા ખુશ હોતા હૈ ઔર અપને સાથીયોં કો ખુશખબરી સુનાતા હૈ ઔર ઉસકે સાથી જિનકો કોઈ તોહફા નહિં પહોંચા હૈ ગમગીન રહેતે હૈ. (નૂરુસ્સુદુર:૧૩૮, અહકામે મય્યત:૨૫૩)

૦ ઔલાદ કે ઈસ્તિગફાર સે મર્હૂમ વાલિદૈન કો ફાયદા ૦

હઝરત અબૂહુરયરહ રદિઅલ્લાહુઅન્હુ સે રીવાયત હૈ કે, નેક બન્દે કો અલ્લાહ તઆલા જન્નત મેં બહોત બડા દર્જા અતા ફરમાએંગે, વોહ તાઅજ્જુબ કરકે કહેગા અય અલ્લાહ.! યેહ દર્જા કહાં સે મુઝકો મિલા.? અલ્લાહ તઆલા ફરમાએંગે, તેરી ઔલાદ કે ઈસ્તિગફાર ઔર દુઆ કી બરકત સે. (નુરુસ્સુદૂર : ૧૪૦)

૦ ૭૦ હજાર મરતબા ''લા–ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહ'' પઢ્હને કી તાસીર ૦

શેખ મુહયુદ્દીન ઈબ્ને અરબી ફરમાતે હૈ કે, મુઝે રસૂલે ખુદા સલ્લલ્લાહુ અલયહી વસલ્લમ કી યેહ રીવાયત પહુંચી હૈ કે જો શખ્સ ૭૦ હજાર મરતબા ''લા–ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહ'' પઢ્હે તો ઉસકી મગફીરત હો જાતી હૈ ઔર જીસકે લીએ પઢ્હા જાએ ઉસકી ભી મગફીરત હો જાતી હૈ. (મીર્કાત શર્હે મિશ્કાત: ૯૮–૯૯/૩, મય્યત કે શરઈ અહકામ સફા ૮૫ સે માખુઝ)